

MALAKOFAUNA MARTWICY WAPIENNEJ WE WSI RYBNA KOŁO KRAKOWA (POŁUDNIOWA POLSKA) JAKO WSKAŹNIK ZMIAN ŚRODOWISKA POŁUDNIOWEJ KRAWĘDZI WYŻYNY KRAKOWSKO-CZĘSTOCHOWSKIEJ

MALACOFAUNA OF CALCAREOUS TUFFA IN RYBNA NEAR KRAKÓW (SOUTHERN POLAND) AS AN INDICATOR OF ENVIRONMENTAL CHANGES IN THE SOUTHERN MARGIN OF THE KRAKÓW-CZĘSTOCHOWA UPLAND

WITOLD PAWEŁ ALEXANDROWICZ¹

Abstrakt. Liczne skorupki mięczaków znaleziono w odsłonięciu martwic wapiennych we wsi Rybna k. Krakowa. W 12 próbkach rozpoznano występowanie ponad 2500 okazów należących do 49 gatunków. W obrębie sekwencji malakologicznej możliwe było wydzielenie trzech zespołów faunistycznych. Najstarszy z nich (fauna M) odpowiada chłodnemu okresowi wczesnego holocenu i reprezentuje zacienione siedliska o dużej wilgotności, porośnięte krzewami lub rzadkimi lasami o znacznym udziale drzew iglastych. Jego cechą charakterystyczną jest obecność gatunków typowych dla zimnych faz klimatycznych. Drugi, młodszy zespół (fauna F) jest typowy dla ciepłego i wilgotnego klimatu fazy atlantyckiej. Charakteryzuje on siedliska zwartych lasów mieszanych i liściastych. Pojawiają się tu liczne formy o wysokich wymaganiach termicznych. Najmłodszy zespół (fauna O) wskazuje na rozległe antropogeniczne wylesienia na obszarze depozycji martwic wapiennych. Ta zmiana cech siedlisk przyrodniczych była prawdopodobnie związana z fazą intensywnego zasiedlenia okolic wsi Rybna i rozwoju rolnictwa we wczesnym średniowieczu.

Słowa kluczowe: martwice wapienne, malakofauna, zmiany środowiska, holocen, południowa Polska.

Abstract. Numerous molluscan shells were found in an outcrop of calcareous tuffa in the village of Rybna near Kraków. In 12 samples, over 2500 specimens belonging to 49 taxons were found. Three types of molluscan assemblages can be distinguished within the malacological sequences. The oldest of them (M-type fauna) corresponds to the cold period of the Early Holocene and represents shady habitats of significant moisture, covered with bushes or sparse coniferous forests. Its characteristic feature is the presence of cold-tolerant species typical for cold climate phases. The second, younger assemblage (F-type fauna) is typical for the warm and moist climate of the Atlantic Phase. It characterizes habitats of dense mixed and deciduous forests. Numerous forms of high thermal requirements are found here. The youngest assemblage (O-type fauna) implies extensive anthropogenic deforestations in the surrounding area. This change in the characteristics of natural environment was most likely associated with a phase of intense settlement in the village of Rybna and development of agriculture during the Middle Ages.

Key words: calcareous tuffa, malacofauna, environmental changes, Holocene, southern Poland.

WSTĘP

Martwice wapienne są jednym z najbardziej charakterystycznych typów interglacjalnych osadów czwartorzędowych. Powstają one przez wytrącanie węglanu wapnia

z wody w wyniku działania czynników fizycznych, chemicznych lub biologicznych. Osady te charakteryzują się dużą różnorodnością litologiczną. Mechanizmy sedymentacji martwic wapiennych, ich litologia oraz klasyfikacja genetyczna były tematem licznych opracowań (m.in. Chafetz,

¹ AGH Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska, al. A. Mickiewicza 30; 30-059 Kraków; e-mail: wpalex@geol.agh.edu.pl.

